

Bodó Barna (Kolozsvár, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem): *Helytörténet és a közösség önképe*

Egy közösség önképe, illetve az önkép funkciója eltérő attól függően, hogy többségi, domináns helyzetű, avagy kisebbségi létben élő közösségről van szó. A domináns helyzetű nemzeti közösség létét, jövőjét békeidőben nem fenyegeti semmilyen veszély: az állam feladata a jövő biztosítása. A kisebbségek esetében viszont létező folyamat az asszimiláció, még akkor is, ha az állam korrekt, nincsenek asszimilációt erősítő intézkedései. Ugyanis a kisebbségi léthelyzetben az identitástartalmakat biztosító intézmények elérhetőségének az esélye csak akkor 100 %-os, ha a kisebbség helyi többséget alkot.

Szórványban az egyén társas lény mivoltának a megélése nem teljes körű, a más kultúrájú többségi közegben megszűnik az övéi közötti jelenlét otthonossága, magától értetődő mivolta – állandó nyomás alá kerül. Igazodási kényszerként éli ezt meg, ennek hatása a szórványosodás, vagyis a szórványhelyzet asszimilációra hajlamosító közeg illetve folyamat, legyen a végeredmény nyelvváltás, kultúraelhagyás vagy akár etnikai adaptáció.

Ebben a kontextusban válik fontossá a helytörténet – pontosabban a honismeret.

A honismeret a helytörténet fogalmával azonos regiszterben használatos – eltérő perspektívából. A *honismeret* a befogadó oldalról kezeli a kérdést, arra utal, mi az, amit magunkénak tekinthetünk, amit beépíthetünk önértékelésünkbe, amit megjeleníthetünk. A *helytörténet* a kutató, a feltáró, az értéket felmutató hozzáállást jelzi, amikor a helyi közösség kitermeli magából a helyi értékek felkutatóit, és támogatja a tevékenységüket. A történettudomány művelői szerint a helytörténet kifejezés kettős értelmű. „Egyrészt jelöli az adott hely (egy település, egy megye, egy kisebb táj, egy városrész stb.) múltját, pontosabban a múlttra vonatkozó feltárt vagy a forrásokban rejtőző információkat, tehát egy ismerethalmazt, másrészt a történettudomány azon irányának megnevezésére szolgál, amely az adott hely (vagy valamely intézménye, üzeme stb.) múltját, a helyhez kötődő, valamely személy életét, történeti szerepét tanulmányozza a források segítségével, illetve a történeti események, jelenségsorozatok helyi tényezőit, sajátosságait mutatja be...” (Bényei Miklós, 1997).

Az otthontudat, a ragaszkodás a helyihez-regionálishoz olyan érték, amely bárkit bármilyen helyzetben gazdagít. Ugyanakkor azt is észre kell venni, hogy a valahova tartozás érzelmi és ismereti megalapozása nem automatikus folyamat, nem

alakítja ki kötelező módon sem a család, sem pedig az iskola. Ehhez valami plusz kell: a figyelem felkeltése, az egyén felkészítése arra, hogy felfedezze és befogadja mindazt, ami az ő világának a sajátja. Ezt pedig külön kell megvalósítani, sajátos programok és foglalkozások révén.

Az előadás során elméleti, kontextuális bevezető után bemutatom a temesvári Szórvány Alapítvány keretében zajló helytörténeti-honismereti tevékenységet: kiadjuk a *Régi(j)óvilág* c. helytörténeti szemlét, helytörténeti kronológiákat jelentetünk meg, illetve kiadtuk a Bánsági Magyar Panteon sorozat 3. kötetét.